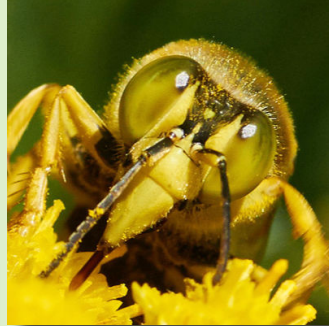

Nummer 223, oktober 2024

Beestje van de maand oktober: de harkwesp

Pagina 2. Hans van Helden

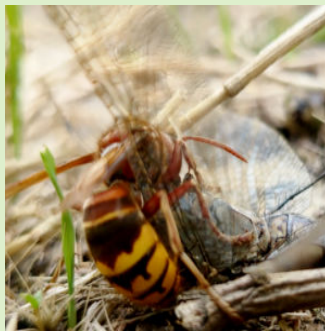
Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie

Vrijland, Wassenaar, Pagina 4. Eke van Batenburg

Huismusseninvasie

Pagina 5. Lis Stolp

Hoornaar sloopt libel

Pagina 6. Hans van Helden

Boek van de maand

pagina 6.

En Verder:

- ▶ Agenda..7
- ▶ Contact bestuur en werkgroepen..8

Deze Nieuwsbrief verschijnt gewoonlijk maandelijks rond de 1^e van die maand. Leden KNNV afdeling Den Haag ontvangen een e-mail met kleine toelichting als een nieuwe nieuwsbrief op deze website staat. Als je steeds bij het verschijnen van een Nieuwsbrief zo'n bericht wilt blijven ontvangen hoeft je niets te doen. Wil je de meldingen over de nieuwsbrief van KNNV Afdeling Den Haag niet ontvangen (of juist weer wel)? Vul dan "[Het formulier](#)" op de pagina Nieuwsbrieven in.

Beestje van de maand oktober: de harkwesp

Tekst en foto's:
Hans van Helden.

De harkwesp, *Bembix rostrata*, is een grote, opvallende graafwesp die op warme dagen zich op open plekken in de duinen is te zien: harkwespen worden pas actief bij zon of een temperatuur van 22 graden. Maar ook op een braakliggend terrein in het centrum van Noordwijk-binnen heb ik de wesp gespot.

Het dier heeft een lichaamstemperatuur van 36 graden nodig om te kunnen vliegen. Dit doen zij door met de vliegspieren te trillen, of zonnen. Net als de andere wespen, bezitten zij een vrij lange dunne angel. Ondanks het forse formaat van de harkwesp, is de angel niet stevig genoeg om door de huid van een mens te prikken.

Herkennen

Harkwespen kunnen tot 25 mm lang worden. De strepen op het achterlijf maken een zigzag-patroon, wat determinatie simpel maakt. Verder heeft het beestje een opvallend verlengde bovenlip en een lange tong, waarmee het nectar uit smalle diepe bloemen zoals jakobskruid kan zuigen.

2024 Jaar van de Wesp

Naturalis, EIS en andere organisaties hebben 2024 uitgeroepen tot het jaar van de wesp. Dit jaar staat ook "beestje van de maand" in het teken van de wesp. In Nederland komen meer dan 5000 verschillende soorten voor, met een grote diversiteit in uiterlijk en leefwijze. Zoveel soorten bieden genoeg inspiratie voor een heel jaar wespen

Bembix rostrata is de enige vertegenwoordiger van het geslacht in Nederland, de meeste soorten van het geslacht *Bembix* zijn te vinden in Afrika en Australië. Het geslacht *Bembix* is ingedeeld bij de graafwespen of Crabronidae. *Bembix rostrata* is aan te treffen van Noord-Afrika tot in Zuid-Zweden en in het Oosten Mongolië.

Leefwijze

Als echte graafwespen, graven beide seksen een hol op warme, kale plekken in zand. Zij graven met de voorpoten. Hierbij gooien zij het zand ver weg. Het vrouwtje maakt gang met één kamer voor larve en één kamer voor haar zelf om in te slapen. Als vrouwtjes hun nest verlaten voor de jacht, sluiten zij de holletjes netjes af. De

Harkwespen graven met met beide voorpoten gelijk, waarbij zij het zand naar achteren gooien

Harkwesp op tijm. De bovenlip en tong zijn te zien

mannetjes graven ook een holletje voor zichzelf om in te slapen. Zij zijn slordiger dan de dames, ze nemen niet de moeite om hun holletjes af te sluiten bij vertrek. De wespen vinden hun hol terug door zicht. Harkwespen zijn zoals veel graafwespen solitair, maar houden wel van gezelligheid: nesten liggen dicht bij elkaar. Ondanks hun uitstekende vliegvermogen blijven harkwespen trouw aan hun broedplek.

Voedsel

Harkwespen hebben een voorkeur voor zweefvliegen behorende tot de Syrphidae, maar als dat zo uitkomt, grijpen zij andere vliegen. Zij houden de verdoofde vlieg ondersteboven onder hun lichaam en vliegen zo naar hun hol. De imago's nuttigen nectar uit bloemen. Ze zijn niet kieskeurig, af en toe vangen zij voor zichzelf een vlieg.

Harkwespen houden van zonnen, een warm pad is heel geschikt.

Harkwesp met prooi bij ingang hol

Opmerkelijke broedzorg

Harkwespen verzorgen hun jongen intensief. Het vrouwtje legt haar ei op een kleine 'eivlieg'. Dit ei is 5,5-6,5 mm groot! De eerste week groeit larfje als kool, het consumeert zo'n 25-40 vliegen. Na een week stevig door eten spint het een cocon. Daar is zij twee dagen mee bezig en gaat dan in winterrust. Zij voltooit de gedaanteverwisseling pas in het voorjaar.

De vrouwtjes houden de opgroeiende larfjes goed in de gaten, zij voederen op tijd bij en passen het formaat van de prooien aan de ontwikkeling van het jong. Uiteindelijk is de moeder 11-13 dagen bezig met het grootbrengen van één larf. Zij verzorgt meestal één, soms twee larven tegelijkertijd. In haar leven brengt een vrouwtje slechts 4-6 jongen groot. Een bijzonder laag aantal voor een insect. Dit maakt deze dieren kwetsbaar voor vertrappen van de nesten door vee of mensen.

Parasieten

Harkwespen worden belaagd door parasitaire vliegen. Dit zijn veelal dambordvliegen, Sarcophagidae. Dambordvliegen wachten de vrouwtjes op en leggen stiekem eitjes op de prooi, voordat de wesp met prooi en vliegeneitjes in haar hol verdwijnt. Maar ook blaaskop-vliegen, Conopidae, vallen de harkwespen lastig.

De harkwesp is een bijzonder dier dat bescherming verdient. Heb je een gezien? Voer die in op <https://waarneming.nl>. Heb je tips en ideeën die je met ons wil delen? We horen het graag! Vragen of opmerkingen: voorzitter@den-haag.knnv.nl

Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie van Vrijland, Wassenaar

Foto's: Eke van Batenburg

Hazenpootje
Coprinopsis lagopus

Vuurmelkzwam
Lactarius pyrogalus

Witte koraalzwam
Clavulina coralloides

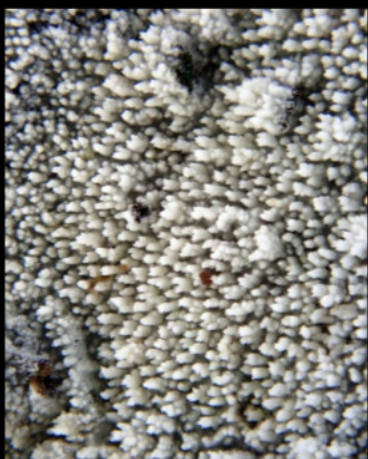
Verblekende wasplaat
Hygrocybe vitellina

Gewone boomwrat
Lycogala epidendrum

Gewoon vuurzwammetje
Hygrocybe miniata

Kleinsporige wrattandjeszwam
Hyphodontia pallidul

Honingraatje
Ceriatiomyca porioides

Zandpadvezelkop
Inocybe lacera

Ingedeuikt meniezwammetje
Hydropisphaera peziza

Vriendelijke groet.....Eke

Huismusseninvasie

Tekst en foto's: Lis Stolp

Begin september ontvang ik een foto van een goede vriendin uit Putten. De afbeelding is niet zo scherp, maar er is duidelijk sprake van een invasie huismussen. Ik tel er zo al een stuk of dertien. Ze geniet van het gezellige gescharrel en gekwetter in haar tuin.

Ik heb mijn eigen tuin ook zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt voor vogels. Ik heb veel koolmezen, pimpelmezen, kauwen, houtduiven, soms een ekster of een Turkse tortel.

Ook de gaai, merel, zanglijster, winterkoning en roodborst doen mijn tuin aan. En nu, terwijl ik dit buiten in de zon schrijf, zit het roodborstje nog geen anderhalve meter van mij vandaan, verscholen in de klimhortensia.

Zo leuk!

Maar de huismus zie ik hier maar zelden en daarmee kom ik terug bij het appje met de foto van begin september met de invasie in

Putten: wat schetst mijn verbazing: nog geen half uur na haar appje, hoor ik het enthousiaste geluid van een groepje huismussen, ook bij mij!

Hoera!

Eerst landen ze in de vijg en daarna nemen ze allemaal een bad in het drinkwaterbakje. Wat een vrolijk gezicht. Dat kunnen we wel gebruiken in deze onrustige tijd.

om nog een stuk op te halen. Het beestje is drie keer teruggekomen om ook het achterlichaam op te halen. Ik had verwacht dat zij alleen in de vliegspieren was geïnteresseerd, maar blijkbaar was het achterlichaam ook voedzaam genoeg. Hebben hoornaars het afgelopen zomer ook moeite gehad voldoende voedsel te vinden en daarom met minder eiwitrijk voedsel genoeg nam? Zijn libellen voedzamer dan andere insecten? Of was de libel gemakkelijk terug te vinden?

Het blijven intrigerende beestjes. Er is veel te ontdekken, zeker in Meijndel.

Hoornaar sloopt libel

Tekst en foto's: Hans van Helden

Een van de laatste zomerse dagen in Meijndel speelde zich een drama voor mijn ogen af. Terwijl ik een reseda afzocht op leuke beestjes, hoorde ik het geronk van een vliegende hoornaar en gevolgd door gekletter van vleugeltjes naast mij. Een hoornaar had een flinke oeverlibel te pakken. De twee spartelden op het voetpad. Het duurde niet lang voordat de libel met brutoot geweld was onthoofd. Zie [video](#). In eerste instantie beet de hoornaar het middenstuk eruit en vloog naar haar nest. De hoornaar was vijf minuten later terug

Van de libel bleven alleen de kop, de vleugels en de poten over

Boek van de maand Over leven en uitsterven

Vier vogels, vier verhalen

Auteur: Sijmen Hendriks
Prijs leden: € 29,66 –
anderen € 32,95.

Sijmen Hendriks is documentaire fotograaf, gespecialiseerd in natuur- en vogelfotografie, met een focus op de biodiversiteitscrisis en natuurbescherming. Op zijn reizen raakte hij gefascineerd door het fenomeen extinctie. In 'Over leven & uitsterven' brengt hij vertelt hij het verhaal van de reuzenalk, de heremietibis, de

kemphaan en de grutto in een wereld waarin de natuur onder grote druk staat.

De KNNV uitgeverij heeft veel mooie boeken, die kun je bij ons bestellen!

<https://knnvuitgeverij.nl>

Natuurboeken zijn een fijn cadeau voor jezelf of familie en vrienden. Leden van de KNNV krijgen 10% korting. Bestel via de afdeling: makkelijk, geen verzendkosten en je steunt de afdeling! Bestel bij: voorzitter@den-haag.knnv.nl.

Agenda

Geen lid? Ga eens mee om kennis te maken.

- ▶ Meerijden in auto? Afrekenen met chauffeur aan eind van excursie à €0,10/km
- ▶ Deelname altijd op eigen risico.
- ▶ Meenemen van honden of andere huisdieren is niet toegestaan.
- ▶ Info: Ineke Gilbert, 06-44069099, inekegilbert@ziggo.nl.

▶ **Zaterdag 12 oktober Excursie Marker Wadden**

Inschrijving gesloten

▶ **Zaterdag 26 oktober Amsterdamse Waterleidingduinen**

Een wandeling van ongeveer 8 km in het meest zuidelijke deel van de AW-duinen. Verzamelen om 9:30 uur op de parkeerplaats bij station Mariahoeve (Appelgaarde). Een toegangskaartje is online te koop. Je kan ook €1,50 meenemen, dan bestelt Els ze daar ter plekke. Horeca bij de parkeerplaats. We beginnen de wandeling bij Café Restaurant De Ruigenhoek.

Aanmelden verplicht vanwege plek in de auto. Graag vóór vrijdag 25 oktober 18:00 uur bij Els of Jola.

Organisatie: Els Kempen 06-4583 3327 of

Jola Gerbrands gerbrands1@ziggo.nl - 070 320 1485

▶ **Zaterdag 16 november Landgoed De Horsten**

Wandeling van 6-7 km door landgoed De Horsten. De lengte van de wandeling is ook afhankelijk van het weer.

Verzamelen: 09.30 uur op het parkeerterrein aan de Papeweg, Wassenaar.

Parkeerticket €3,- van tevoren via de website of ter plekke met QR code.

Vanaf station Voorburg: bus EBS 46 richting Wassenaar-Leidschendam, halte Raaphorst. Horeca: Theepaviljoen De Horsten

Organisatie: Ineke Zwarekant en Ineke Gilbert 06-44069099 / inekegilbert@ziggo.nl

▶ **Zaterdag 7 december Landgoederen Clingendael en Oosterbeek**

Een wandeling van ±6 km. door de prachtige landgoederen Clingendael en Oosterbeek. Thema: bomen en paddenstoelen in de herfst.

Verzamelen: 9.30 uur bij de hoofdingang Wassenaarseweg.

Horeca: Theeschenkerij IJgenweis in Clingendael

Organisatie Ineke Gilbert 06-44069099 en Linda Thorarinsdotter, 06-14640526

▶ **Zaterdag 28 december Pannenkoekenwandeling**

We maken weer een wandeling door het Panbos. Gezellig met pannenkoeken eten erna (voor eigen rekening)

Wandelen 10-12 uur.

Graag aanmelden: wandeling en/of pannenkoeken i.v.m. reserveren.

Organisatie: bestuur voorzitter@den-haag.knnv.nl

Kopij voor de nieuwsbrief: vóór 23^e van de maand

Altijd leuk om jouw avonturen met beestjes, planten en zwammen, liefst voorzien foto's, te delen met anderen. De redactie is vooral nieuwsgierig naar sappige anekdotes, waarnemingen, of belevenissen, liefst voorzien van foto's.

Stuur jouw *eigen* foto's met en een kort verhaaltje vóór de 23^e van de maand naar de redactie.

300-400 Tekens is al mooi, meer mag ook. Pluk geen foto's of teksten van het internet: op zowel foto's als tekst zitten auteursrechten, een boze fotograaf of schrijver stuurt de redactie een flinke rekening. Maak bij iedere foto een bijschrift en

vermeld de maker. Handig om het bijschrift tevens de naam van de foto te maken. Als de redactie moet puzzelen wat er op de foto staat, leidt dit tot fouten.

Tip: Schrijf in de OTT of OVT, dat leest lekker vlot weg.

Mail kopij naar: redactie@den-haag.knnv.nl
Heb je veel foto's? Neem dan contact op met de redactie voor <https://www.dropbox.com/> of gebruik <https://wetransfer.com/>.

Contactgegevens voor bestuur en werkgroepen KNNV afdeling Den Haag

► Voorzitter

Anna Kreffer: voorzitter@den-haag.knnv.nl

► Secretaris

Ton Huijbregts: secretaris@den-haag.knnv.nl

► Penningmeester

Anja Bakker: penningmeester@den-haag.knnv.nl

► Natuurbescherming

Niek Joanknecht: tel. 06-387 56 337 / natuurbescherming@den-haag.knnv.nl

► Bomenwerkgroep

Coördinator Marieke Bos: 070-354 95 68 / bomen@den-haag.knnv.nl

► Paddenstoelenwerkgroep

Coördinator Kees Pinster, tel. 06-337 73 176 / paddenstoelen@den-haag.knnv.nl

Kijk voor de agenda met excursies en inventarisaties op de pagina van de [paddenstoelenwerkgroep](#)

► Plantenwerkgroep

Coördinator Myra Meijering: 06-266 92 544 / planten@den-haag.knnv.nl

► Vogelwerkgroep

Info: Marijke Ammerlaan: tel. 070-387 11 87 / vogels@den-haag.knnv.nl

► Nachtvlienderwerkgroep

Info: Sjoerd Groos: nachtvlinders@den-haag.knnv.nl

► Insectenwerkgroep

Info: Alexander Deelman, 070-350 24 93 / insecten@den-haag.knnv.nl

► Webmaster van onze afdeling

Dick Gerbrands: webmaster@den-haag.knnv.nl

Dat is 't !